

nalna prislušnost, ukrepi uprave za uresničenje nacionalnih interesov, bi se utegnili agitaciji, in bi se določevali po dejanski narodni posesti narodov.

Nadeja se govornik naposled, da se posreči, da se doseže večja javnost v pravnem redu narodnega življenja v Avstriji, da so namesto britkega epigrama Grillparzerjevega „Humanität, — Nationalität — Bestialität“, izpolni želja, izrečena na manifestu cesarjevem, izdanem ob nastopu prestola, želja, da postane naša domovina prostorni dom za vse v njem združene narode raznih jezikov.

Tako dr. Herrnritt. Priznati se mora, da mu gre tudi od avstrijskih Slovanov zahvala za ta izvajanja.

Politični pregled.

Deželni zbori, ki že niso bili sklicani za drugo polovico minulega meseca, snidejo se razun treh vsi 14. t. m. kakor poroča dunajski uradni list. Ostali dež. zbori snidejo se najbrže po Veliki noči. Do tedaj bodo morda dognana pogajanja mej tirolskimi nemškimi in italijanskimi poslanci, ter uravnane razmere v goriškem dež. zboru. Mej dež. zbori, ki so sklicani na 14. t. m., je tudi češki dež. zbor, o katerem se je splošno zatrjevalo, da se ne snide preje, dokler ne bodo dovršena pogajanja mej Čehi in Nemci. Toda vlada se je v zadnjem času prepričala, da sprava sedaj ni mogoča, in da je torej po vsem neumestno nadaljuje odlašanje. Brez dvoma je tu precej uplival odločni nastop čeških poslancev in njih glasil.

Pogajanja z italijanskimi tirolskimi deželnimi poslanci. — Poročali smo že, da je nemški tirolski poslanec in načelnik katoliške ljudske stranke opetovano potoval v prestolnico tirolskih Lahov Trident in nastopal tam kot posredovalec mej vlado, oziroma nemškimi poslanci ter Italijani. Pogajanja imajo namen, pregovoriti italijanske poslance, da se zopet vdeležijo zasedanja tirolskega deželnega zbora, ki se v kratkem prične. V soboto se je poslanec dr. Kathrein zopet napotil v Trident da nadaljuje svoje delo. Dosedaj se ni pokazal še noben uspeh, vendar pogoje gotovi krogi precej nade, da pride do sporazumljenja. Zahteve italijanskih poslancev so večinoma že znane. Ti možje, na čelu jim Salvadori, ki je sestavil tudi znano spomenico na min. predsednika, zahtevajo pred vsem, da se na korist italijanske stranke preosnuje volilni red za dež. zbor. Po njih želji naj bi se pomnožilo število deželnozbornskih mandatov in ustvarili dve narodni kuriji, katera vsaka zase voli predsednika. Dež. zbor naj bi zboroval tudi nadalje še v Inomostu, nasprotno pa zahtevajo Italijani, da je sedež za italijanske kurije dež. odbora v Tridentu. Cel dež. odbor naj bi štel deset, mesto šest članov. Nadalje navedajo Italijani še nekaj točk glede delokroga obeh dež. zastopov ter glede dež. uprave. Vlada, oziroma nemški zastopniki, ki se dosedaj niso strinjali s tem zahtevami, ker vztrajajo pri načelu, da mora v deželi odločevati nemška večina, vendar kompromis ni do cela nemogoč, posebno v novem času, ako vsaka stranka nekoliko odneha od svojih zahtev. Grof Thun želi, da se pogajanja srečno dovrše.

Ogerska. — Položaj se je v zadnjem času znatno spremenil. Liberalna vladna večina se je, rekli bi, kar čez noč znatno pomnožila, ker so vstopili v vladni klub vsi dissidentje in dne 5. marca korporativno tudi vsi člani prejšnje nacionalne stranke. Ugronove frakcije ter nekaj divjakov. Ta opozicija šteje nekaj nad 70 mož, mej tem, ko razpolaga vlada blizu z 250 možmi. To razmerje se je pokazalo pri volitvi zbor-

ničnega predsednika. Večina je glasovala, ker je morala, za vladnega kandidata bivšega notranjega ministra Perczela, manjšina pa je oddala svoje glasove bivšemu predsedniku Szilagyju, ki se je s tem zaslužil ime opozicijskega predsednika. Za uslugo, ki je izkazala nacionalna stranka vladi in njene večini, bo, kakor se zatrjuje, poslanec Ferdinand Horanszky kmalu prevzel portfelj notranjega ministra, ki je sedaj začasno v rokah ministerskega predsednika. Stranke v vladni večini so torej že z vsem preskrbljene in so se tudi že iznebile ne posebno simpatičnega barona Banffyja, ki pride kot višji dvornik v magnatsko zbornico. Ne tako pa opozicijski klubi. Res so potom zadnjega kompromisa dobili nekaj drobtin z vladne mize, toda to je malenkost v očigled razmeram, ki bodo sedaj vladale v vladnih krogih in v parlamentu. V ministerstvu sede sami možje, ki sicer mnogo govore o ravnopravnosti, resnici in pravici, toda, kakor je obče znano, njih dejanja bodo za vsa druga nego pravična napram vsem stanovom in strankam. Nič bolje ne bo v zbornici. Sedanji predsednik Perczel je sicer mnogo govoril o nepristranosti in objektivnosti, toda vsem so še v spominu besede bivšega notranjega ministra, ki je izjavil, da treba je pri volitvah tako postopati, da ne pride v zbornico 70 mož broječa ljudska stranka. Mož se od tedaj gotovo ni spremenil, in bo ostal katoličanom in Nemažarom jednako nasproten.

Čehi in vlada. V zadnjem času so nemški radikalni listi nekje staknili vest, da namerava vlada uravnati jezikovno vprašanje s pomočjo § 14. in sicer kolikor možno po želji Nemcev. Ta vest je pa najbrže povsem neresnična in bi temu vladnemu koraku češki zastopniki nikdar ne pritrdili. Že sedaj izjavljajo mladočeški listi, da bodo Čehi takemu poskusu z vso silo nasprotovali. Izdaja jezikovnega zakona na podlagi § 14. je preprosto nemogoča in nedopustna. Ne gledé na druge okoliščine naj vlada pomisli, da Čehi in Poljaki tvorijo vladno večino, ki izjavlja opetovano, da rešitev jezikovnega vprašanja ne spada pred forum državnega zbora, in toraj se ne more rešiti niti s § 14. Ker je pa vlada slovesno izjavila, da se hoče vsikdar naslanjati na večino, tudi ne more izdajati takih naredeb. „Hlas Naroda“ izjavlja, da se mu sicer ne zdi neverjetno, da bi se vlada prislužila tega sredstva v svrhu, da pridobi za-se nemške zastopnike, toda vedeti mora, da pride ta načrt svojedobno pred državni zbor, kjer bo potreba zanj zadostne večine, katere pa vlada ne dobi za noben drug načrt, nego za oni, ki bo zagotavljal jednako pravnost vsem prebivalcem v deželah češke krone. Le v tem slučaju, bi se moglo rešiti jezikovno vprašanje tudi parlamentarnim putem. Kajpada bi nemška radikalna struja tudi tedaj ne mirovala, ker se bori le za neomejeno gospodarstvo nemškega naroda.

Ministerska kriza v Španiji je že rešena. Ministerskim predsednikom je imenovan senator Silvela, ki je ob enem prevzel tudi portfelj za zunanje zadeve, notranje stvari je poverila kraljica Datu, finance Villaverdi, pravosodje Duranu, vojno Polavieji, javna dela markiju Pidaliju, mornarico pa Camari. Vsi novi možje so klerikalnega mišljenja, in torej velik trn v očeh nasprotne liberalne stranke. Novi kabinetni načelnik je bil že dvakrat minister. V kabinetu maršala Martinez Camposa v l. 1870 in v Canovasovem ministerstvu je bil notranji minister. Nasprotniki mu očitajo, da zna „delati“ in da je ultramontanec prve vrste. Marki Pidal, svojedobni naučni minister, ter zbornični predsednik, in general Polavieja glavni guverner na Kubi in poznejši filipinski guverner, sta v očeh židovskih liberalcev še bolj „črna“, kakor ministerski predsednik. Novi finančni minister Villaverde je bil pod Canovasom notranji in pravosodni minister. Admiral Camara je znan iz za zadnje vojne, ko je skoro dva meseca po velikem oceanu zaman iskal nasprotnika, in potem odrinil proti Filipinom, a se je moral že pri Suezu vrniti v domovino, ker je vlada uvidela, da je ves trud brezuspešen. Ostali možje so sami no-

vinci. Značilna za novo klerikalno vlado je pač splošna mržnja liberalcev, ki so dosedaj samooblastno gospodarili in privredli deželo v položaj, iz katerega se ne tako kmalu rešila. — Z ministersko krizo pa še ni rešena splošna kriza. Vlada uvidi, da s sedanjim parlamentom ni mogoče delati, in zato bo morda že danes razpustila parlament in razpisala splošne volitve za mesec april. Ravno tako treba nadomestiti razne prefekte in druge uradnike z novimi možmi, ker so dosedanji brezpogojno trobili v vladni liberalni rog. Do zopetne otvoritve državnega zbora, ki se snide v prvih dneh meseca maja, bo kraljica sama odobrila mirovno pogodbo, katero predloži vlada šele potem v naknadno odobrenje.

Obrtnija.

Preskrbljenje delavcev.

(Spisal J. S.)

(Konec.)

Kar pa obrtnike zadeva, nam je znano, da nekateri iz mej njih niso pri volji za delavce česa plačevati. Nekoliko jih je pa, ki računajo, da jim ne bode mogoče z ozirom na druge ogromne stroške in slabe zaslužke plačevati še ta novi davek za svoje pomočnike. Tem pa hočemo dokazati, da ti doneski nikakor ne bodo tako ogromni, in da je naša dolžnost storiti vsaj nekoliko, da zboljšamo stanje svojih pomočnikov.

Ker je maximum 3% od gld. za pomočnika in 1½% od mojstra za naše razmere previsok, prevdarimo vsoto, katero bi imeli vplačevati, ko bi zadruga sklenila, da ima pomočnik vplačati le 2 kr. od prisluženega gld. na teden. V tem slučaju odpade torej na mojstra donesek po jeden krajcar za vsak goldinar. Računajmo: Mojster, ki ima 5 delavcev s srednjim zaslužkom na teden vsak po 7 gld., plača pomočnik 14 kr., vsi skupaj 70 kr.; torej za vse 35 kr. na teden more mojster plačati polovico, kakor plačajo pomočniki. Na leto znašal bi ta donesek za pomočnika 7 gld. 28 kr., od vseh pa 36 gld. 40 kr. Za mojstra znaša za vsacega pomočnika na leto 3 gld. 64 kr., za vse skupaj pa 18 gld. 20 kr. Iz sedanjega poslovanja enacih blagajnic pa vidimo, da donesek 10 kr. na teden zadostuje, da se bolnikom izplača podpora od 3—4 gld. na teden, in pri vsem tem se nabira polagoma še precejšnji fond. Tako je imela tukaj obstoječa bolnišna blagajna za krojače (ustanovljena leta 1878 po tukajšnjem krojaškem mojstru g. M. Kuncu) pri kaci 40 udih že l. 1884. okoli 700 gld. premoženja. Tudi enaka, nekoliko pozneje osnovana, bolnišna blagajna za čevljarje preko 500 gld. Uprava teh blagajn, če se vplačuje na teden po 10 kr. redno in od vseh delavcev, more izplačevati bolnikom podpore do 4 gld. na teden, posebno pa zato, ker bode več mladih pomočnikov vplačalo kakor do zdaj.

Postava določuje, da se ima bolnikom izplačevati vsaj polovico prejšnjega zaslužka, in to vsaj skozi 13 tednov.

Ker vsota 4 gld. gotovo doseže polovico tedenskega zaslužka, in pa z manjšo podporo bolniku ni dosti pomagano, napraviti bi bilo torej najložje račun na podlagi 4 gld. za tedensko podporo.

Zadostovalo bi pa v ta namen, da plača ta pomočnik na teden 6 kr., mojster pa 3 kr., skupaj 9 kr. Pri 5 pomočnikih znašal bi ta donesek za mojstra na teden 15 kr., na leto 9 gld. 80 kr. Mojster, ki ima le jednega delavca, plačal bi za celo leto le 1 gld. 56 kr.

Ta donesek po našem mnenju nikakor ni previsok, a zadostoval bi gotovo. Če jemljemo ozir na to, da je mogoče blagajnicam še kake druge dohodke, n. pr. čiste dohodke kakih veselice, darove imovitih mojstrov itd., utegnil bi se s časom ta donesek celo zmanjšati, ali pa podpora zvišati. Pozornost naših čitateljev obrnemo pri tej priliki še na jedno važno stran.

Nekako napačni separatizem sili razne obrti, ki bi imele vsled majhnega števila mojstrov in delavcev skupaj spadati — narazen. Vsakdo pa bode sprevidel, da zadruge, ki bi imele 3 do 5 udov (mojstrov) in kakih 5—10 pridruženecv (pomočnikov) nikakor ne morejo vzdržati bolnišne blagajne, kajti le jeden slučaj daljše bolezni kacega pomočnika vniči precej ves fond. Zatorej treba obrtnike že iz tega važnega ozira opozarjati, da bodo zadruga čim večje in številnejše, toliko lažje in ceneje spolnjevale naložene jim dolžnosti.

Sedaj bode torej zadruga imela 9 odbornikov, bode 6 pomočnikov in 3 mojstri. Prvih šest voli pomočniški zbor, a slednje tri zadružni zbor. V enakem razmerji izvoljen bode tudi nadzorovalni odbor.

Razun tega pristoji mojstrom (§ 121. g.) pravica na polovico vseh glasov, koje imajo pomočniki (udje blagajne) pri občini zborih, ki imajo sklepati: 1. O odobrenju letnega računa, 2. o sklepanju in preuredbi pravil, 3. o vzetju posojil in 4. o razdruženju, ko bi zadruga nehala. Če torej celo stvar objektivno pregledamo, smemo sklepati, da so vsi ugovori in bojazni, ki se delajo od obeh strani, le prazen strah.

Čudna pa taka bojazen ni. Vsaj so skoraj doslej izdane knjižice o obrtni postavi ta določila tako zavijala in smešila, da tisti, kdor jih je bral, ni več vedel prčem je.

Najbolj razširjena knjižica je: „Die neue Gewerbeordnung nach den Beschlüssen des Abgeordnetenhauses von Dr. Sg. Goldberger.“ Pisatelj tej knjigi (seveda liberalni žid) postavo tako smeši, da se le čudimo, da se taka neobjektivna izdaja postave mej svet pusti. Mej drugim piše na strani 68. v § 118. glede bolnišnih blagajnic, potem ko pravi, da se morajo sedaj že obstoječe blagajne po novejši postavi upravit, — z mastnimi črkami: Ausser in diesem Falle (der Umänderung nämlich) müssen die bestehenden Krankenkassen aufgelöst werden.“ In vendar se v celej obrtni postavi ne nahaja misli na to, da bi se sedaj, obstoječe na podlagi društvene postave osnovane